

Aan het algemeen bestuur

bezoekadres Dokter Van Deenweg 186
postadres Postbus 60
8000 AB Zwolle
telefoon 088 - 233 12 00
internet wdodelta.nl
bank Nederlandse Waterschapsbank Den Haag
IBAN NL66NWAB0636756882
BIC NWABNL2G
KvK 6420 8338

datum 5 april 2022 ons kenmerk Z/22/046544-191414 behandeld door Arjan Verhoeff
portefeuillehouder J.C.G. Wijnen e-mail arjanverhoeff@wdodelta.nl
onderwerp Beantwoording AB-vragen riooloverstorten en Waterkwaliteitsspoor

Geacht bestuur,

In het afgelopen jaar heeft het Algemeen Bestuur op meerdere momenten vragen gesteld over de effecten van riooloverstorten op de waterkwaliteit en de maatregelen die wij treffen. Daarbij is ook een evaluatie van het Waterkwaliteitsspoor toegezegd. Met deze brief informeren wij u achtereenvolgens over de werking voor rioolstelsels en riooloverstorten, de verdeling van verantwoordelijkheden gemeente/waterschap, de effecten op de waterkwaliteit, het beleid voor de aanpak van overstorten en de resultaten van het Waterkwaliteitsspoor. Tot slot geven wij u een beeld van de aard en omvang van de problematiek over de afgelopen jaren. De bijgevoegde notitie gaat dieper in op deze thema's.

Werking rioolstelsels en riooloverstorten

Bij gemengde stelsels wordt het regenwater in combinatie met het afvalwater naar de RWZI getransporteerd. Bij hevige regenval kan een normaal gedimensioneerd rioolstelsel het regenwater niet altijd verwerken en wordt het teveel aan rioolwater via overstorten op het oppervlaktewater geloosd. Zonder deze overloopvoorzieningen zou het teveel aan rioolwater via straatkolken en toiletputten zijn weg omhoog zoeken hetgeen zeer ongewenst is.

De gemengde stelsels binnen ons beheergebied bezitten in totaal zo'n 600 overstortlocaties die gemiddeld zo'n 3 tot 5 keer per jaar in werking treden. De overstortfrequentie varieert omdat deze afhankelijk is van het aantal zware buien dat lokaal valt. De omvang en de samenstelling van het geloosde rioolwater zijn sterk afhankelijk van de wijze waarop een bui zich opbouwt: geleidelijk of abrupt. Na langere perioden van droogte kan opgehoopt rioolslib worden meegevoerd. Binnen de landelijke emissieregistratie wordt aangenomen dat vanuit gemengde stelsels zo'n 0.3 procent van het afvalwater op het oppervlaktewater wordt geloosd. Voor gescheiden stelsels wordt dit op circa 0.8 procent geschat door foutieve aansluitingen van individuele huishoudens e.d. op de regenwaterafvoer. De concentraties door overstortingen vanuit gescheiden stelsels liggen wel veel lager waardoor er minder snel effecten optreden.

Verantwoordelijkheid riooloverstorten

Sinds de invoering van de Waterwet in 2009 geldt er geen vergunningplicht meer voor de lozing vanuit riooloverstorten. Gemeenten hebben de zorgplicht voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater en afvloeiend hemelwater. Deze zorgplicht dient de gemeente in afstemming met de waterbeheerder (RWS of waterschap) uit te werken in het gemeentelijk rioleringsplan (GRP). Het lozen van afvalwater vanuit een openbaar vuilwaterriool is toegestaan, indien het vuilwaterriool voorkomt op een in het GRP opgenomen overzicht en dit riool overeenkomstig het GRP is uitgevoerd en wordt beheerd.

Binnen de planvorming kunnen waterbeheerders hun belangen bij de gemeenten naar voren brengen om de risico's voor de waterkwaliteit zoveel mogelijk te reduceren. Onder de Omgevingswet blijft deze vorm van samenwerken het uitgangspunt.

Effecten op de waterkwaliteit

Het effect van een lozing op de waterkwaliteit is mede afhankelijk van variabelen binnen het watersysteem zoals de actuele watertemperatuur, onderhoudstoestand, doorstroomcapaciteit en de aanwezige ecologie. Meest voorkomende effecten zijn belevingsaspecten zoals geurhinder en visuele verontreiniging. Soms treedt vissterfte op door zuurstoftekort ten gevolge van de afbraak van organische stoffen. Deze effecten zijn van tijdelijke aard waarbij het herstel meestal na enkele dagen intreedt. In enkele gevallen zijn riooloverstorten (mede) oorzaak van een structureel slechtere waterkwaliteit.

De effecten treden vooral lokaal op. De emissie van riooloverstorten vanuit gemengde stelsels draagt nauwelijks bij aan de belasting van het watersysteem in zijn geheel genomen. De belasting van de KRW-waterlichamen met stikstof en fosfor als gevolg van riooloverstorten, bedraagt bijvoorbeeld minder dan 1 procent, ook in ons eigen beheergebied.

Beleid Stedelijk Water, vastgesteld in het AB van 14/12/2021

Veruit het meeste stedelijk water is vanwege de geringe omvang niet aangewezen als KRW-waterlichaam maar valt in de categorie 'overig water'. Voor de overige wateren streven we naar een fysisch chemische toestand passend bij de ecologische klasse goed (WBP, AB 14/12/21). Het gaat dan om de basisvoorwaarden voor een goede waterkwaliteit zoals nutriënten en zuurstof. Voor stedelijk water is in Kadernota Stedelijk Water aanvullend beleid opgesteld waaronder een evaluatie van het Uitvoeringsprogramma Waterkwaliteitsspoor en het inspelen op nieuwe knelpunten (AB, 14/12/21). In de Uitwerkingsnotitie Stedelijk Water (DB, 11/01/22) is vastgelegd dat we de waterkwaliteit in stedelijk gebied gaan beoordelen aan de hand van een visuele biologische opname (STOWA-methodiek). Hierbij zullen ook locaties nabij riooloverstorten worden meegenomen. Hieronder wordt het Uitvoeringsprogramma geëvalueerd op de mate waarin de maatregelen binnen de planperiode 2015-2021 zijn uitgevoerd.

Waterkwaliteitsspoor

In 2015 is door alle gemeenten binnen ons beheergebied de landelijke Basisinspanning Riolerings afgerond. Hierbij is de emissie uit rioolstelsels op generieke wijze gereduceerd en begrensd op een maximale vuiluitworp per hectare per jaar. Voor de locaties waar zich nog waterkwaliteitsproblemen voordoen, wordt het waterkwaliteitsspoor gevolgd. Het waterkwaliteitsspoor richt zich met name op problemen bij riooloverstorten maar kijkt ook naar andere oorzaken. Waar mogelijk en zinvol treft de gemeente aanvullende maatregelen in de waterketen en het waterschap in het watersysteem. In totaal is hiervoor destijds vanaf 2015 circa € 1.2 miljoen uitgetrokken dat inmiddels grotendeels is besteed. Voor ons zuidelijk gebied is in 2015 samen met de gemeenten een maatregelenprogramma opgesteld voor de periode 2015-2021. Deze maatregelen zijn opgenomen in de bijlage van de bijgevoegde notitie. Hieruit volgt dat 35 van de 40 maatregelen conform plan zijn uitgevoerd, 2 maatregelen tussentijds zijn bijgesteld en dat er 3 maatregelen nog in uitvoering zijn.

Buiten dit uitvoeringsprogramma zijn in de afgelopen jaren ook op diverse andere locaties maatregelen getroffen, al dan niet vanwege incidenten of vanuit het oogpunt van preventie. Voor het noordelijk gebied hoefde er na het realiseren van de Basisinspanning geen uitvoeringsprogramma meer te worden opgesteld. In afstemming met gemeente en omwonenden is destijds geconstateerd dat zich geen probleemsituaties meer voordeden.

Actuele probleemsituaties

Over de afgelopen vijf jaar hebben zich op minder dan dertig locaties waterkwaliteitsproblemen voorgedaan die (mede) te wijten waren aan een lozing uit een riooloverstort. Op veruit de meeste locaties betrof het een incident door een samenloop van omstandigheden. Bijvoorbeeld door een hevige lokale bui voorafgegaan aan een lange droge periode waarin zich extra slib in het rioolstelsel kon ophopen. Of vanwege de combinatie met bijvoorbeeld een ongunstige watertemperatuur en/of recente onderhoudswerkzaamheden in het watersysteem. Deze incidenten zijn meestal niet te voorkomen met reële ingrepen in de waterketen of het watersysteem en worden binnen het calamiteitenbeheer opgevangen. In geval van ernstig zuurstoftekort kunnen bijvoorbeeld beluchtingspompen worden geplaatst. In een aantal gevallen konden op relatief eenvoudige wijze toch

preventieve maatregelen worden getroffen, bijvoorbeeld door de pompcapaciteit van een gemaal te verhogen, een vuilfuis te plaatsen of door de beduikering in het watersysteem aan te passen. Op acht locaties binnen ons beheergebied is sprake van een min of meer structureel knelpunt. In deze gevallen gaat het om geregeld terugkerende meldingen over geurhinder en vies water. In vier van deze gevallen was er incidenteel ook sprake van dode vis waarbij de oorzaak (mede) is te wijten aan een te zware belasting van het oppervlaktewater door riooloverstorten. Op deze locaties werken wij samen met de gemeenten aan een structurele oplossing.

Vervolg

De komende jaren gaan wij de maatregelen die binnen het Waterkwaliteitsspoor zijn genomen volgen op de effecten op de biologische waterkwaliteit. Daarbij nemen wij ook andere factoren mee die effect hebben op de biologische toestand, bijvoorbeeld de seizoensinvloeden en de inrichting en het beheer en onderhoud van het watersysteem.

Gezien de nog resterende beperkte omvang van de problematiek rond riooloverstorten ligt het niet in de rede om hiervoor een nieuw uitvoeringsprogramma op te gaan stellen. In lijn met de Kadernota Stedelijk Water blijven wij knelpunten in samenwerking met de gemeenten aanpakken waarbij wij ook oog hebben voor mogelijke klimaateffecten. Verder besteden wij voor het stedelijk water doorlopend aandacht aan structurele verbetermogelijkheden binnen de waterketen en het watersysteem. Dit brengen wij tot uiting op de min of meer 'natuurlijke momenten', bijvoorbeeld tijdens periodiek overleg, bij het opstellen van gemeentelijke rioleringsplannen, het uitvoeren van studies naar optimalisatiemogelijkheden van het afvalwatersysteem (OAS) en bij de afhandeling van calamiteiten.

Het dagelijks bestuur van het
Waterschap Drents Overijsselse Delta

de secretaris

de dijkgraaf

E. de Kruijk

D.S. Schoonman